

Seneste Nyt - Særnummer

Stiftet onsdag den 12. juni 2008

Foreningen Svend Gønge

Marts 2010

Pro honore patriae

Foreningen Svend Gønge

Møllergaarden 3,
4750 Lundby
Tlf.: 6130 1004

goenge@lundbyweb.dk
www.lundbyweb.dk

Bestyrelse:

Formand:

Peter Sten Hansen

Næstformand:

Villy Lorich

Kasser:

Eva Jørgensen

Sekretær:

Jens Beck

Bestyrelsesmedlem:

Gunnar Stobbe

Redaktion på SN:

Jens Beck,

svendgoengepoulsen@gmail.com

Kromanden i Dragør

Svend Hansen Gyng

af Birte Hjort

18. oktober 1660 blev Frederik den 3. arvehyldet som enevældig konge. Det foregik på slotspladsen foran Børsen i København, og en lang deputation af adelige, gejstlige, borgere og bønder aflagde hyldningsed til kongen.

Dette kan man læse om i enhver danmarkshistorie og desuden se på maleren Wolfgang Heimbachs pragtfulde maleri af begivenheden.

Ligeledes kan man læse om, at man til dette hyldningstog havde indforskrevet bønder fra Amager til at danne sluttroppen, og at én af disse bønder, *Svend Hansen Gyng* fra Dragør, dristede sig til at råbe til kongen:

Frederik III

"Gud give, han må få skam, som ikke holder ord, Frederik!"

Denne tilsyneladende frejdighed fra en underordnet person har givet anledning til forskellige udlægninger. Mon man imidlertid ikke kan opfatte Svend Gynges ønske om skam over sig selv, hvis han ikke som en tro undersåt holdt den ed, han lige havde aflagt?

Men hvem var denne Svend Gyng, der turde give sit besyv med ved en så højtidelig handling? Nogen almindelig Amager-bonde var han i hvert fald ikke.

Svend Hansen Gyng må være født omkring

1610, men hvor han kommer fra, vides ikke.

Første gang man hører om ham er i 1645, hvor han blev gift med en bødkerenke i Dragør, Beltis Jansen, som formodentlig havde været gift med bødkeren Adam Tøvlé, der var død året før.

Forlovere ved brylluppet var to personer fra København, hvilket kunne tyde på, at Svend Gyng var kommet herfra.

Hvad han havde lavet tidligere, vides ikke – ej heller om han ernærede sig som bødker i Dragør.

Herberg i Dragør

Derimod ser det ud, som han har drevet herberget i Dragør, den senere Gamle Kro (i dag: Strandhotellet), for omkring 1650 sendte han en ansøgning til kongen om tilladelse til at nedbryde det gamle toldhus, som ikke blev brugt mere - og overtage grunden.

Toldstedet, der lå i Toldergade, hvor i dag forretningen "Smørna" og ejendommen "Blå Hane" er beliggende, var blevet nedlagt omkring 1600 og lå

<p>Ambassadører:</p> <p>Godsejer, Kammerherre og Hofjægermester, Bernt Johan Collet, Lundbygård.</p> <p>Hofjægermester og godsejer, Peter Zobel, Bækkeskov.</p> <p>Godsejer, Peter Oxholm Tillisch, Rosenfeldt.</p> <p>Godsejer, Gerner Wolff- Sneedorff, Engelholm.</p> <p>Godsejer, Peter Henrik Tesdorpf Gjorslev Gods.</p> <p>Borgmester, Marie Stærke, Køge kommune.</p> <p>Borgmester, Henrik Holmer, Vordingborg Kommune.</p> <p>Borgmester, Henning Jensen, Næstved Kommune.</p> <p>Borgmester, Knud Erik Hansen, Faxe Kommune.</p> <p>Borgmester, Poul Arne Nielsen, Stevns Kommune.</p> <p>Tidl. Borgmester, René Tuekær, Faxe Kommune.</p> <p>Folketingskandidat, Gina Øbakke, Stevns Kommune.</p> <p>Borgmester, Anders Pettersson, Osby Kommun.</p>	<p>nu øde hen. Svend Gyng skrev i sin ansøgning, der i dag opbevares i Rigsarkivet, at denne "Plads kunne være mig fattige Mand meget belejlig og behjælpelig paa min Brugs og Nærings Fortsættelse", og han ville lade den "bebygge, eders kongelige majestæt til Ære og Tjeneste, naar Hans Majestæt drager paa Jagt, at Hans Majestæt da der kunne logere". Han har altså kunnet bruge nabogrunden, som lå ubenyttet hen, til udvidelse af herberget. Toldhus med tilhørende grund blev ham bevilget 15. sept. 1651.</p> <p>Kongen på Svanejagt Frederik den 3. holdt meget af at gå på jagt, og Amager var et ideelt jagtterræn med de store, frie fællede. Al svane-, hare- og sælhundejagt på Amager tilhørte kronen, og det ser ud som om Svend Gyng har deltaget i arrangementet af disse hofjagter. Nogle år senere døde hustruen Beltis Jansen, og Svend Gyng giftede sig 1655 med den 22-årige præstedatter Abel Henrichsdatter Mansfelt fra Store Magleby. Denne gang var det selveste schouten og degnen, brudens broder, der var forlovere. I ægteskabet blev født børnene Marie, Else, Heinrich og Abel.</p> <p>Amager under belejring Under svenskekrigen og Københavns belejring blev Amager i oktober 1658 besat. Den svenske konge, Carl Gustav gik i land på øen og afbrændte de fleste huse og gårde. Amagerne måtte søge tilflugt inde i København bag voldene. Her finder man på en mandtalsliste fra 1659 Svend Gyng boende på Christianshavn sammen med sin svoger, formodentlig degnen i Store Magleby, Heinrich Henrichsen. De havde selv løst deres boligproblem ved at leje et hus her, hvorimod de fleste Amagerbønder blev indkvarteret hos tilfældige københavnske familier. Denne indkvartering varede til langt hen på foråret 1659, og amagerne deltog derfor i forsvaret af København - de gik til volds, d.v.s. de deltog i de lange endeløse vagter på voldene, dag og nat i den bidende kolde vinter. Fra Tøjhuset fik Svend Gyng udleveret en entrebile - en stor økse - så han har altså også deltaget aktivt i krigen. Belejringen kulminerede med svenskernes stormangreb 11. februar 1659, hvor de blev slået tilbage og led et frygteligt nederlag. Da isen om foråret forsvandt fra farvandene omkring Amager, turde befolkningen atter vende hjem til deres ødelagte gårde og huse og påbegynde genopbygningen.</p> <p>Svend Gyng kysser kongen Svend Gynges herberg ved havnen i Dragør har formodentlig også lidt stor skade, så han har haft travlt med at genetablere sin forretning, men fortjenesten har nok været ringe, så længe krigen varede. Den kongelige bevågenhed var dog ikke svækket. I februar 1660 fik han tilladelse til at nedtage to huse på Bremerholm og flytte</p> <p><i>Stormangrebet på Københavns volde, februar 1659. Billede fra Brønshøj Museum.</i></p>
---	---

<p>Viceborgmester, Erland Nilsson, Osby Kommun.</p>	<p>dem til Dragør, hvilket nok må ses som en hjælp til genopbygningen. I oktober samme år var det så, at Svend Gyngge fra bagtroppen af hyldningstoget fik udtalt sine berømte ord, som omtalt i indledningen.</p>
<p>Kultur- og fritidschef, Tommy Johansson, Osby Kommun.</p>	<p>Han var forøvrigt den eneste af Amagerbønderne, der fik lov at kysse kongens og dronningens hænder efter edsaflæggelsen - en ære, der ellers kun blev forundt de højere stænder.</p>
<p>Kollektive medlemmer:</p>	<p>Der er god grund til at formode, at han har været velanskreven. hos Frederik den 3. og har haft lov til frit at give et ord med. De to mænd var jævnaldrende, og kongen har måske fattet en personlig sympati for Svend Gyngge.</p>
<p>Lundby Menighedsråd</p>	<p>Gæssene græssede på taget Men begunstigelserne var ikke forbi. 1664 fik han eneret på at holde kro i Dragør med tilladelse til at brygge og udskænke øl.</p>
<p>Borgerforeningen Lundby</p>	<p>Denne ret formentes hermed alle andre der på stedet. Tillige skulle han være pligtig at give logi til rejsende godtfolk mod en rimelig betaling. Denne eneret og bevilling fik han "efter underdanig Ansøgning og Begiering". Havde han måske været plaget af for hård konkurrence?</p>
<p>Eskildstrup Kulsvierlaug</p>	<p>1669 fik han af kongen et stykke jord til have. Det er det areal, der tidligere blev kaldt "Stavangerloddén", og som i dag er begrænset af Annasvej, Øresunds Alle, Løkkestien, Bag Vartovslængen - ned til stranden.</p>
	<p>Ifølge overleveringen fik han det på følgende måde: Under en jagtudflugt besøgte kongen kroen, og da Svend Gyngge havde tøjret sine gæs oppe på taget, spurgte kongen undrende til dette og fik det svar, at han ingen jord havde at lade dem græsse på.</p>
	<p>Retten til Dragør fællede var nemlig nogle år forinden under stærk protest fra befolkningen tillagt de to hollandske gårdmænd i Dragør. Kongen forærede ham det ovennævnte jordareal, der lige til midten af forrige århundrede har tilhørt kroen.</p>
	<p>Svend Gyngge i slagsmål Svend Gyngge må for sin samtid have været en kendt person - så kendt som man kunne blive uden vore dages massemedier.</p>
	<p>I en rejsedagbog fra 1670'erne skrev lægen Holger Jacobæus om Amager, og her omtaler han Dragør som "berømmelig af Hr. Svend paa Dragøe". Det er jo nok hans deltagelse i arvehyldningen, som Jacobæus sigter til og ikke den retssag, som Svend Gyngge i 1677 blev indblandet i!</p>
	<p>Han havde i et slagsmål med en kaptajn Normand forulempet denne så meget, at han måtte under lægebehandling.</p>
	<p>Sagen kom for retten i Store Magleby, men schouten har nok dømt Svend Gyngge mildt, for kaptajn Normand appellerede til overamtsretten i København, og her blev kromanden dømt til at betale 30 rigsdaler - heri medregnet omkostninger til "Balberen". Det var mange penge.</p>
	<p>Til sammenligning kan oplyses, at lønnen til toderen i Dragør i 1711 udgjorde 33 1/3 rigsdaler om året - men det kunne han vist heller ikke leve af.</p>
	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-left: 10px;"> <p><i>Her nordvest for lystbådehavnen har Stavangerloddén været placeret.</i></p> </div> </div>

En velstående kromand

Under den skånske krig 1675-79 var der livlig aktivitet i Dragør. Havnen tjente som station for flåden, der lå uden for og bevogtede indsejlingen til Sundet.

Proviantforsyninger bragtes over land herud og førtes om bord. Alt dette må have givet en god omsætning i kroen med dens beliggenhed så tæt ved havnen. Af regnskaberne over kvæg- og kopskat fra 1678 ser man da også, at Svend Gynges beskattedes af to heste, tre køer, to kalve, fire får og tre tjenestepiger, hvilket langt overstiger den øvrige befolknings skatteevne.

Det var kun meget få beboere i Dragør, der havde en ko, for man havde jo ingen jord til græsning og måtte derfor købe græsningsret hos de to gårdmænd i byen.

Bybillede af Dragør i dag

For Svend Gynges var der derimod ingen nød - han havde jo fået hele "Stavangerlodden" foræret af Kongen.

Kromanden i Dragør sørgede også godt for sin familie. Han opnåede at se sin datter Marie gift med herredsfogeden, Jørgen Ronander fra Løve herred mellem Slagelse og Kalundborg, og at se sønnen Heinrich udnævnt til toldvisitør i Dragør.

Han døde 1690, 80 år gammel og blev derved forskånet for at opleve, at samme søn, året efter, blev sindssyg og senere måtte opgive sit erhverv. Svend Gynges hustru døde først 1711, men var i mange år sengeliggende og ude af stand til at arbejde. Da de to ældste døtre var gifte og hjemfarne og sønnen utilregnelig, blev det den yngste datter Abels lod at overtage driften af kroen.

...og mange andre historier

Der kunne også berettes meget om Svend Gynges øvrige familie - om svigerfaderen, præsten Heinrich Martfelt (Mansfelt) i Store Magleby, der 1640 blev afskediget af Christian den 4., fordi ingen havde glæde af at høre hans prædiken.

Om svigermoderen, Maria Clausdatter, der efter mandens død solgte sit hus i Store Magleby til Christian den 4. søn, Ulrich Chr. Gyldenløve - om svogrene, degnen i Store Magleby, Heinrich Heinrichsen, og præsten i Tårnby, Lauritz Grønbech, der var gift med en søster til Svend Gynges hustru.

Eller om datteren Abel Svendsdatter, der sammen med sine tre ægtemænd førte kroen videre og efterfulgtes af sin svigersøn, Heinrich Lassen, og dattersøn Jens Lassen.

I næsten 150 år i alt - indtil 1788 - sad Svend Gynges slægt på den gamle kro ved havnen. Så der er derfor stof nok til en længere familiekronike.

Denne artikel blev oprindeligt bragt i Dragør Nyt 17. maj 1979 og har desuden været trykt i bogen "Brikker til et Dragør Puslespil" (1990), samt "Dragør i 1700tallet - et maritimt bysamfund" af Birte Hjorth.

Her er den bragt med tilladelse af forfatteren.

Villy Lorich & Jens Beck